

Fig. 1. Taars. Ydre, set fra nordvest.

Aa. RI. 1951

TAARS KIRKE

MUSSE HERRED

Kirken var i katolsk tid viet til *S. Andreas*, hvilket fremgår af de afladsbevillinger, der i middelalderens lob blev udstedt til den¹. Om kirkens ejerforhold i middelalderen vides intet, udover at kronen allerede før reformationen havde kaldsretten², som imidlertid efter reformationen tilhørte Berridsgaard, uden at der nu kendes overdragelsesdokumenter derpå³. Blandt gårdens ejere nævnes Christian Ulrich von Harstall (sml. s. 954). Sammen med Berridsgaard indlemmedes kirken 1784 i det da oprettede baroni Guldborgland⁴, hvorunder den endnu horer.

Til erindring om, at evangeliet første gang var blevet prædiket i Taars kirke på Peder og Pauls dag (29. juni), ofrede menigheden i ældre tid til præsten søndagen derefter⁵.

Kirken ligger på helt fladt terræn sydligt i byen. Kirkegården er udvidet mod vest i 1851 og fik da en vestindgang bestående af fire murede piller med stakitport og låger samtidig med, at der blev opstillet en låge mellem to murede piller i søndre hegn⁶. Her var i 1829 opstillet en ny port mellem genopmurede piller (syn). I 1930 fik kirkegården en betydelig udvidelse mod syd. Den er nu hegnet hele vejen rundt med et prægtigt stendige, inden for hvilket der i nord

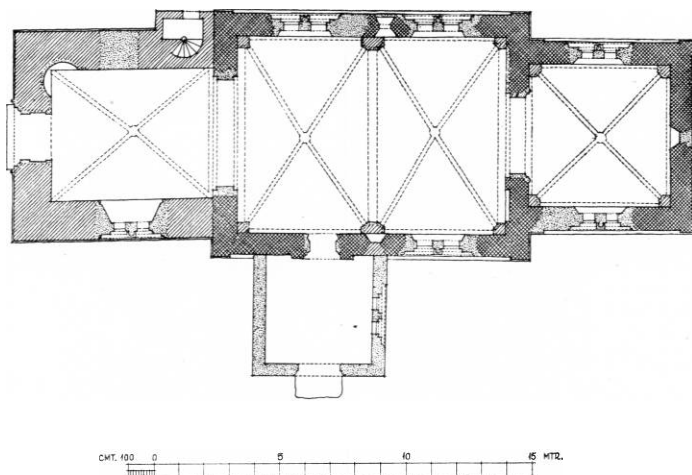

Fig. 2. Taars. Plan. 1:300. Målt af H. Schibbye 1942.

står meget gamle ege ved siden af en lille, middelalderlig munkestens portal med falset, fladbuget dør. Mod øst er to små låger; den nuværende vestportal er fra ombygningen i 1860.

Kirken består af romansk kor og skib, gotisk tårn og moderne våbenhus, alt stærkt præget af den store ombygning i 1860. Våbenhuset har afløst et ældre, og på korets sydside har ligget et gravkapel. Det berettes, at der otte meter syd for kirken skal ligge fundamenter i en halv meters dybde⁷, der er dog muligvis tale om rester af gravkapellet. Et *fbenhus* på kirkegården nævnes i afladsbevillingen 1489¹.

Den romanske kirke er bygget af røde munkesten med sorte bindere i uregelmæssigt munkeforbandt, indvendig på skibets overvægge ses omhyggeligt udførte, romanske fuger af fed mørtel. Soklen dannes under hele kirken af et rundled under to skråkanter, hvoraf de to sidste løber af på lisenerne, som foruden på korgavlen findes på korets og skibets langmure. Dele af den gamle sokkel er bevaret på korgavlen og på nordsiden. Korgavlen (fig. 3) har et til-muret romansk vindue med helstens stik og omløbende skifte af lige og krumme sten, hvoraf tre er bindere. Gavlen er delt ved lisener, hvis hoveder dannes af sten på fladen med affasede fremspring på siderne korresponderende med et tandsnit med affasede, let koniske tænder; derover ligger et savskifte af rul-skiftetillede sten. Gavlfeltet, der ved savskifter er delt i fire ligesidede trekanter, er trukket tilbage over en skråkant; under et savskifte langs taglinierne ligger et tandsnit med afrundede tænder. Gavlkonsoller ses ikke, og før restaureringen i 1860 lå over langsidernes lisener kun gesimsens to udkragninger, og gavlen havde ikke som nu kamme og tinder. Vestligt på korets sydside har været hugget en stor åbning til det harstallske kapel (se s. 954), der

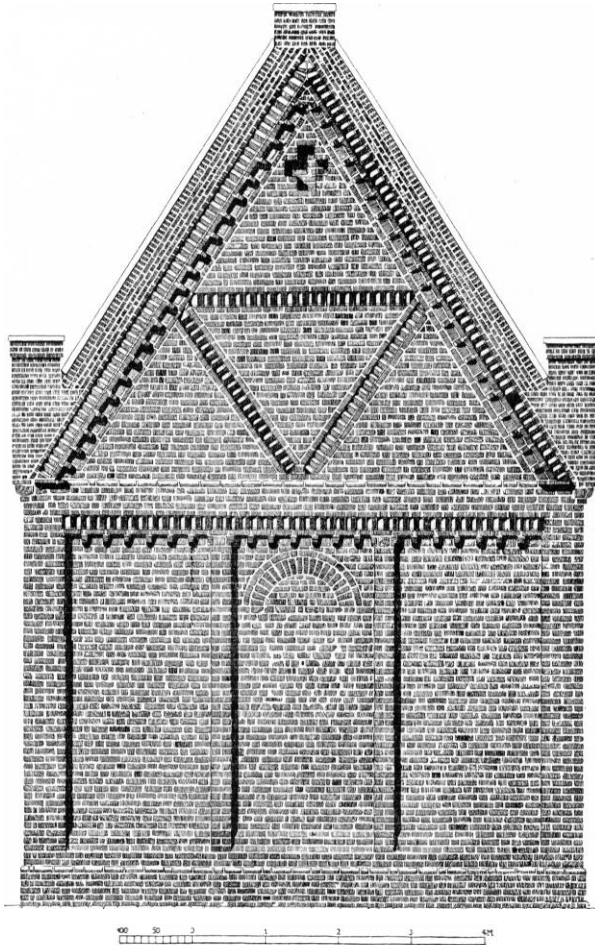

Fig. 3. Taars. Korets østgavl. 1:100. Målt af Jørgen Buchardt-Larsen 1942.

nu er udfyldt med moderne murværk, således at kun det øverste af vestre lisen er gammelt. Om der fra første færd har været en præstedør, vides ikke. Gesimsfrisen er den samme som på østgavlen, derover ligger en udkrænkning af et rundled mellem to retkanter. Korets nordside har haft et vindue som gavlens (fig. 4) og har gesims som sydsidens.

Skibets helt glatte østgavl synes aldrig at have haft anden udsmykning end et kort savskifte over korets tagryg; der er ingen gavlkonsoller. Skibets sydside har haft to vinduer som korets, hvoraf kun stikkene er bevaret. Portalframspringet går helt til gesimsen; døren med kvartrunding og affasning inden for fremspringets retkant er endnu i brug, men overpudset og med nye, gnidrede led ved indersiden. Over dørens rundbue har portalframspringet et tilbage-spring under en tvillingblænding med spærstik fulgt af løberskifter; blændings-

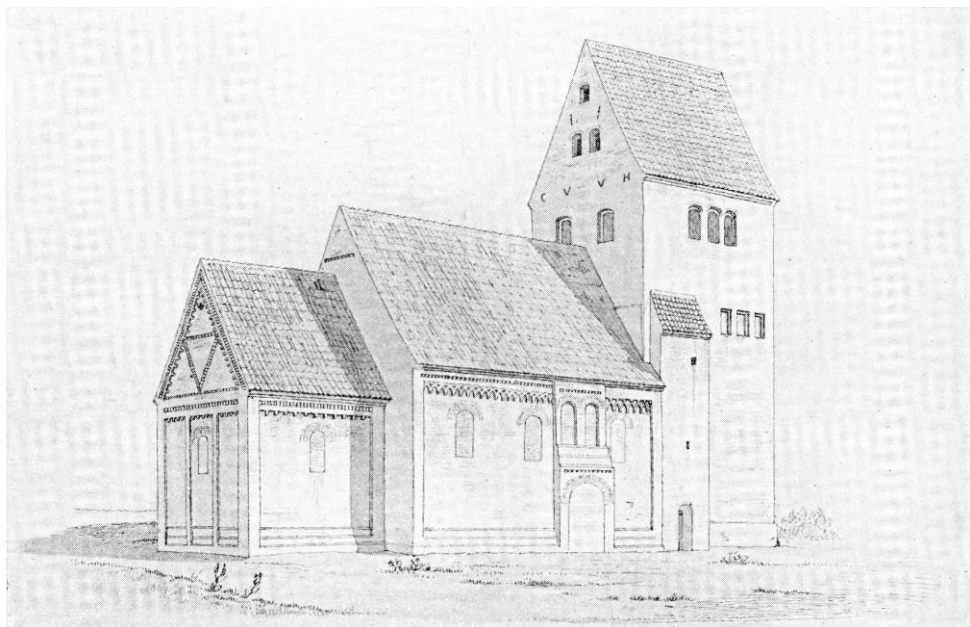

Fig. 4. Taars. Ydre, set fra nordost. Efter tegning af J. Kornerup 1859.

bunden har to skrå tilbagespring. Den gamle gesims er fjernet og erstattet med nyt murværk. Skibets nordside har vinduesspor som sydsiden, i 1859 stod vinduerne uskadte, men tilmurede; vinduet vest for portalen, som er vist på fig. 4, ses nu ikke, og det er ikke sandsynligt, at der har været vinduer i vestfaget. Herimod taler, at vinduet umiddelbart øst for nordsidens portalfremspring trykker sig meget tæt op ad dette (fig. 5) for at komme så langt mod vest som muligt. Nordportalen og dens fremspring er fjernet ved restaureringen i 1860, således at kun portalfremspringets øverste del, der skærer op i gesimsfrisen, er bevaret med to halvtens, ganske svagt spidse blændingsbuer med omløbende løberskifter af krumme sten under et savskifte (fig. 5). Blændingernes lodrette false har været afrundede. I 1859 fandtes portalen imidlertid endnu, omend den rundbuede dør, der synes at have haft helstens stik under løberskifte, var tilmuret (fig. 4). Over stikket lå et savskifte, og derover havde portalfremspringet tre skråkantede tilbagespring med de rundbuede tvillingblændinger stående på det øverste. Gesimsfrisen dannes øst for portalen af en meget fint muret krydsende buefrise på afrundede binderkonsoller med dobbeltrille eller skrå »konvolut«-ridser; derover findes et fladskifte i vendisk forbandt og et savskifte. Vest for portalen sidder i stedet for buerne en spærfrise med afrundede ben; denne frises konsoller har kun enkelt rille og er mere forvitrede end den østre del. Over det gamle murværk har nordsiden den sædvanlige moderne gesims. Toppen af skibets vestgavl er synlig i tårnet

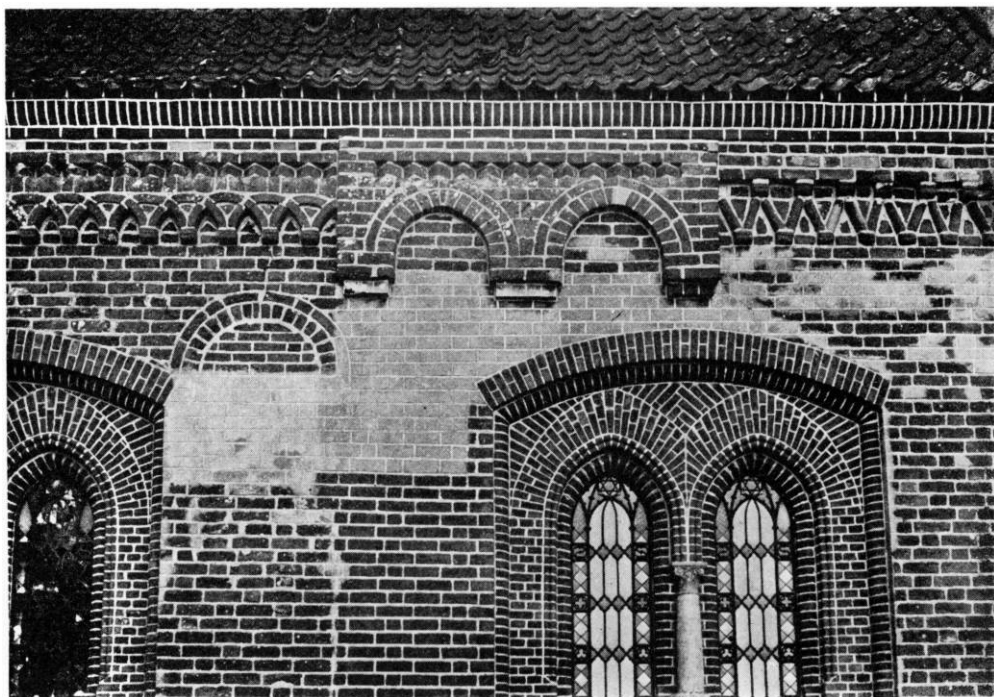

Fig. 5. Taars. Detail af skibets nordside.

Aa. Rl. 1942

(fig. 6). Udover en udsmykning svarende til korets østgavls findes her i toppen et kors bygget af savskifter mellem løberskifter, den lodrette stamme ender i små kvadratblændinger. Ovenpå gavlen er i nordre side muret en kam (med takker?) af gule munkesten.

Det indre. Østvinduet står som blænding. Korbuen er omprofileret og alle vægge stærkt overpudsede. Syd for korbuen ses en sidealterniche med spærstik. Kor og skib har i overmurene rille og skråkonsolhuller af Gloslundetypen. Oprindeligt har overvæggene stået blanke med fugerne over rillen udglattede, senere er i skibet over de fine, romanske fuger trukket en grov puds, som i nord har et tyndt kalklag med kalkdekorationer.

Tilføjelser og ændringer. I gotisk tid er i kor og skib indbygget krydshvælv med halvtstens overribber med trinsten. I ribbekrydsene findes vistnok rude- eller skiveformede slutsten, men ribber og vægpiller er dækket af moderne puds med profileringer, der skjuler de gamle former.

Tårnet er sengotisk, bygget af røde og sorte munkesten i munkeforbandt. Bindig med murfladen ligger i murfoden store, kløvede syldsten under en skråkantsokkel. Tårnrummet har i nord og syd og vist også i vest haft højtsiddende vinduer; tårnbue og vestportal er moderne. Oprindeligt tårnhvælv med vægbue i øst og halvtstens overribber med toprude. Det samtidige trappehus på

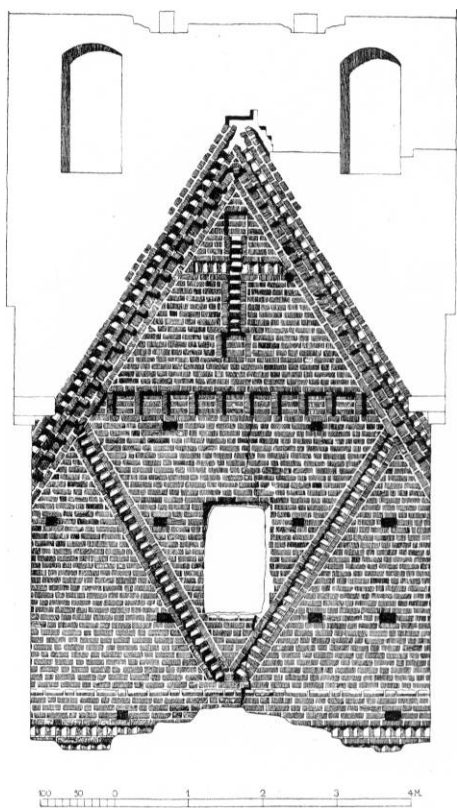

Fig. 6. Taars. Skibets vestgavl. 1:100.
Målt af Jørgen Buchardt-Larsen 1942.

stall), de er nu flyttet lidt længere ned på muren. På de andre tårnsider læses med nye jerncifre 1668, CRL (Christiane Rosenørn-Lehn) 1859 og ODR L (Otto Ditlev Rosenørn-Lehn) 1861. De sidste årstal markerer den store istandsættelse, hvorved tårnet fik nye gavle.

Våbenhuset på skibets sydside er opført i 1860 i forbindelse med den store restaurering, efter at man havde opgivet en plan om at forhøje et ældre våbenhus med en alen⁶. Allerede i 1807 var der imidlertid planer om at ombygge våbenhuset i forbindelse med en hovedreparation, der først synes at være gennemført i 1812 (syn) og næppe kom til at indbefatte våbenhuset. På en façadetegning fra 1807, der ledsager reparationsoverslagene udarbejdet af Jørgen West i København⁶, er våbenhuset tegnet i udpræget C. F. Hansen-klassicisme med svære kvaderlisener på hjørnerne, et halvrundt vindue over den firkantede dør og en lav trekantgavl. Samtidig er leveret en smuk detailtegning til et stort, fladbuet trævindue til kirken.

Graukapellet på korets sydside blev kaldt »det Harstallske kapel«. Det kendes nu kun fra et planrids på den ovenfor nævnte tegning fra 1807, da dets ned-

nordsiden har fladbuet dør med omløbende skifte, spindeltrappen har forneden stigende fladbuer, derefter tøndeloft. I tårnmuren sidder i højde med trappehusets tag tre tilmurede, rektangulære blændinger. Mellemstokværket har i syd og vest fladbuede, falsede glugger, der for største delen sidder over det næste bjælkelag og har en meget stejl, aftrappet bund, for at lyset kan føres ned i mellemstokværket. Den søndre er tilmuret ligesom en mindre glug i nord, den vestre udvendigt ommuret. Klokkestokværket har i nord og syd falsede, fladbuede trillingglamhuller; på mellempillerne er der i stedet for falsede en konsol under buevederlagene. Mod vest har der været et mindre glamhul, og mod øst har der på hver side af skibets tagryg været en falset, fladbuet glug. Før restaureringen bestod gesimsen af to udkragninger, og den glatte østgavl (og vestgavl?) havde tre små glugger. I gesimshøjde sad på østsiden jernbøgstaverne C Y Y H (Christian Ulrich v. Har-

brydning var indbefattet i byggeplanerne og sikkert blev gennemført sammen med disse. 1806 bemærkes, at det »truer med om føje tid at nedfalde af sig selv« (syn). Det har åbnet sig ind mod koret med en murbue.

Hovedstandsættelsen 1859—61 har givet kirken dens nuværende udseende. Den blev projekteret og ledet af Th. Zeltner, og den giver et mærkeligt vidnesbyrd om tidens mangel på forståelse for den gamle arkitektur. Heldigvis blev Zeltners planer ikke ført ud i virkeligheden i deres fulde udstrækning, således blev en hæslig »forbedring« af korets østgavl udeladt, og dette skyldes antagelig V. Dahlerups indflydelse, idet der foreligger et modificeret forslag til de nye vinduer signeret af Dahlerup 1859, som ganske vist ikke blev gennemført, men han førte en korrespondance med Rosenørn-Lehn og leverede detailtegninger både til bygningen og inventaret, som vandt bygherrens bifald. Foruden våbenhusets nyopførelse kom de vigtigste byggearbejder til at bestå i indsætning af store tvillingvinduer, opførelse af kamme og takker på kor og skib, tårnets gavle og den indvendige glatpudsning, alt arbejder, der må betegnes som beklagelige misforståelser. Endvidere blev tårnrummet indrettet som forhal med en portal i vestsiden, og der blev lagt nyt gulv af røde, gule og sorte mursten, mens våbenhuset, som siden 1896 (syn) er ligkapel, fik gule fliser. Alle tagværker blev fornyet og belagt med vingetegl. De udvendige murflader, der en overgang har været kalkede, blev i stor udstrækning repareret. Hvælvene blev kalket let blålige med hvide ribber, og der blev fremsat ønske om anbringelse af stukrosetter i hvælvene. Murerarbejdet blev udført af murermester C. Reinau i Sakskøbing.

KALKMALERIER

På skibets nordvæg er på et tyndt kalklag malet en 90 cm høj senromansk bladranke i rødt lige over toppen af de romanske vinduer. I overkanten af den romanske væg er malet en grå streg. (J Magnus-Petersen: Kalkmalerier, s. 70, akvarel i Nationalmuseet).

INVENTAR

Alterbord, middelalderligt, muret af munkesten med brede, svagt ryggede fuger. Bordet, som står 37 cm fra østvæggen, er 173 cm langt, 112 cm bredt og 97 cm højt. En retkantet gemmeniche i bagsiden er 50 cm bred, 33 cm høj og 57 cm dyb. I en helgengrav i alterbordet lå tidligere en lille træske indeholdende en *relikviekapsel med nogle benstumper; træsken, som skal have båret indskriften »De brachio Sti. Johannis«⁸ (»af S. Johannes' arm«), gik tabt, da relikvien 1809 blev taget op og indsendt til Nationalmuseet⁹.

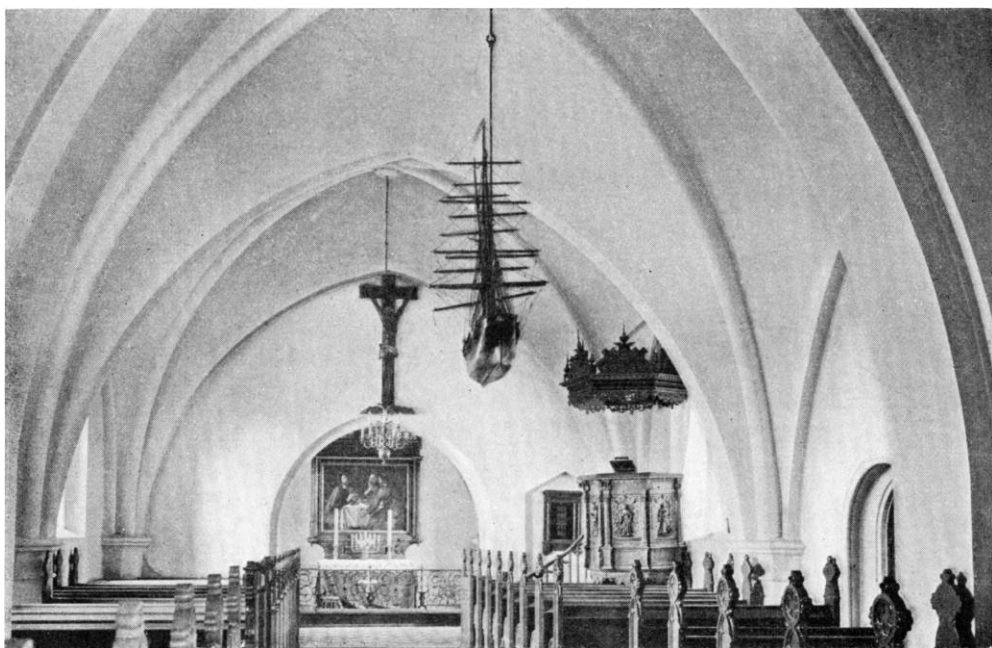
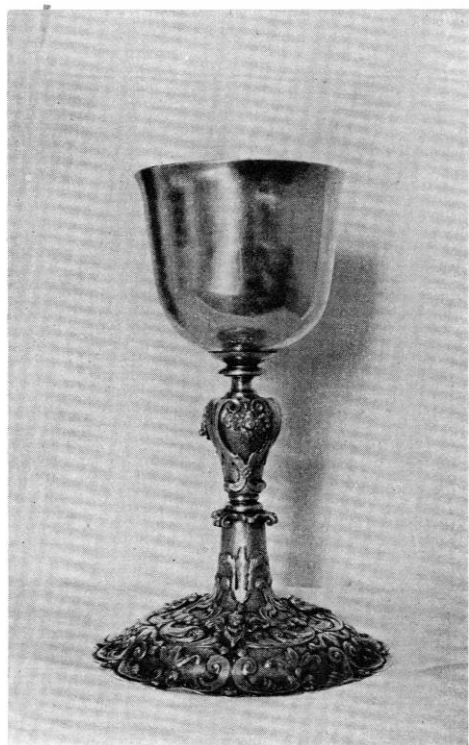

Fig. 7. Taars. Indre, set mod øst.

E. Skov 1951

Altertavlen består af en ny-gotisk træramme, udført af billedskærer Wille efter V. Dahlerups tegning, omkring et maleri (olie på lærred) af Kristus i Emaus, en kopi efter en italiensk barokmester. Rammen er skænket 1860 (syn), mens maleriet forefandtes allerede 1848¹⁰.

Altersølv. *Kalk* (fig. 8) senbarok, skænket 1657, 24 cm høj. Den runde, blødt profilerede fod har tunget fodplade og er rigt smykket med opdrevene blomster og blade, og på oversiden er fastnittede tre støbte englehoveder. En lille krave af volutter er indskudt mellem foden og den vaseformede knop, hvis opdrevene volutornamenter danner tre kartoucher, hvori tre støbte englehoveder er fastgjort med skruer. Fod og knop har prikket bund og er forgyldt med undtagelse af englehovederne. Det meget svære, let udsvejfede bæger er indvendigt forgyldt. Under foden sidder en rund plade med et graveret, hjelmet våben samt initialerne »HW VH 1657« (Hans Wilhelm von Harstall). Fodpladen har to ukendte, rimeligvis tyske stempler, B og C H, samt en oldermandsranke. *Disk* fra 1700 eller 1706, forgyldt. På randen et graveret cirkelkors og langs kanten en lille bølgeste; under bunden er graveret et alliancevåben med hjelm og løv og derover initialerne C V V H og S V O B (Christian Ulrich von Harstall og Sophia von Offenber). På randens overside to bystempler for Nykøbing Falster, mestermærke for Anders Jensen Scheel (Boje 2108) samt årstallet, hvis sidste ciffer er misdannet. *Oblateske*, skænket 1657, cylindrisk. På æskens sider

E. Skov 1951

Fig. 8. Taars. Alterkalk. Skænket 1657
(s. 956).

E. Skov 1951

Fig. 9. Taars. Alterstage. Skænket 1656
(s. 958).

findes en graveret, storbladet akantusranke, på låget er graveret en bladkrans med blomster og på midten et hjelmet våben og initialerne H W V H (Hans Wilhelm von Harstall) samt årstallet. Under bunden et indridset R eller H R samt vistnok Leipzigs bystempel, Melchiors Lauchs mestermærke og årbogstav for 1588—90¹¹. *Vinkande*, skænket 1668, men omdannet 1836, nu 26 cm høj. Af den oprindelige kande er bevaret det profilerede låg med knop og gæk, den bøjlesvungne hank samt en lille rund plade, hvori Christian Ulrich von Harstalls hjelmede våben og initialer (kursivversaler) samt årstallet 1668 er graveret. Pladen er loddet på legemets ene side, og på den modsatte side er en tilsvarende plade med graveret skriveskrift: »Restaureret 1836«; fra dette tidspunkt stammer det øvrige af kanden, en lav, cylindrisk fod, kraftigt, pæreformet korpus og en lille tud. Under bunden mestermærke for Johan Peter Lund, Sakskøbing (Bøje 2581).

Sygekalk fra 1809, 14 cm høj, med lodret standkant og platte over vulst på foden, som går direkte over i en lille, vandret midtdelt knop; derover et konisk skaftled og et ret stort bæger. På foden er graveret en spinkel bladguirlande og på bægeret baron Kaas-Lehns våben, holdt af vildmænd, samt med skrive-

skrift: »Kaas-Lehn 1809«. Under bunden et lille oblatgemme, lukket med en glat plade og en lille haspe. I oblatgemmet Københavns bystempel 1809 og mestermærke for Abraham Nyemann (Bøje 829). Glat, forgyldt *disk* uden stempler.

Alterstager (fig. 9), skænket 1656, 31 cm høje. Den fladt profilerede fod har tre nu udfyldte huller, hvori der oprindelig kan have været fastgjort små ben, og langs kanten en graveret versalindskrift: »Anno 1656 Taarse kiercke stagger gifvene af Kalløe Killerup Tuderød Peder Heldt«. Det svære skaft består af en pinjekogle mellem to profilringe, og lydeskålen har enkle, retkantede profiler. Fod, skaft og lydeskål er støbt hver for sig og holdes sammen af en lang lysetorn af jern, som går gennem hele stagen.

Alterskranke med smedjernsgitter fra 1702. De seks fag adskilles af poster af rundjern med messingknopper og har snoet håndliste. I fagene er spinkelt slyngværk, hvori årstallet og Jesumonogram er indflettet i de fire, mens de to midterste har malede og forgyldte adelsvåben, tilhørende giverne, Christian Ulrich von Harstall og Sophia von Offenbergh. En tid fandtes alterskranken i Vigsnæs kirke (s. 964).

Døbefont i renaissance af grå sandsten, ganske ødelagt af ophugning i nyere tid. Den lave, cylindriske fod har forneden en oprindelig æggestav, og under kummen er hugget en tungebort. Kummen er helt ophugget med moderne ornamenten på prikhugget bund, og i siden er anbragt et afløb med zinktud. Tvm. ca. 90 cm. Fonten er muligvis ligesom dåbsfadet overført til kirken fra Orebygaards *†*kapel (sml. s. 947). I skibets sydside.

Dåbsfad af messing, oprindelig skænket til *†*kapellet på Orebygaard (s. 947). Fadet er glat med nyere skrueprop i bunden; på randen er graveret tre hjelmprydede våbenskjolde med initialerne C V D G (Christoffer von der Groeben), [IH]GS (Jytte Henriksdatter Gyldenstjerne) og EW (Eiler Urne) samt årstallet 1622. Christoffer von der Groeben og Eiler Urne var begge gift med Jytte Gyldenstjerne, og fadet er skænket, da hun 1622 indgik ægteskab med den sidste.

Korbuekrucifiks i barok fra o. 1650. Figuren, som hænger langt nede i armene, er velformet med stærkt hvælvet brystkasse, smalle hofter og ret kraftige ben; det smalle lændeklæde holdes sammen af et tov. Hovedet er lille og vendt mod højre skulder, det har lukkede øjne, tvedelt hageskæg og snoet tornekrone. Tyndt korstræ med kort tværplanke og indskriftplade med INRI. Korset står på et lille fodstykke, som angiver Golgata, med dødningehoved, knogler og en slange. Krucifikset er egetræsmalet og hænger over korbuen.

Prædikestol i høj-renaissance fra o. 1610. Stolen, der består af fire fag, svarer i hovedtrækkene til prædikestolen i Maribo (s. 66). I arkadefelterne, som dog her har glat bund, står fire ganske udtryksfuldt bevægede evangeliststatuetter.

Figurerne har flad bagside og er skåret i eet med de små konsoller, hvorpå de står. På de tre hjørner, over søjlerne, sidder store kerubhoveder med stjerneformet fjerkrave og ved opgangen et fjerde, mindre englehoved med krydsede vinger. Opgang og bærestolpe stammer fra restaureringen 1859. Den sekskantede himmel er mere enkelt udformet end i Maribo. De udsavede topstykker har beslagværk, kerubhoved og slankt topspir, af hængestykkerne er eet fornyet. Under kassetteloftets midtfelt er ophængt en udskåret helligåndsdue. Alle ældre farvelag er afætset, og stolen står nu i blankt egetræ med en del forgyldning og ganske få farver.

Stolestader i ny-gotik fra 1860 (syn); under restaureringen udarbejdedes der tegninger til stolestader af støbejern⁶. 1808 var alle $\dagger$ stolene forfaldne, og de fleste krævedes fornyet (syn).

Orgelpulpitur i vest, samtidigt med stolestaderne. Et overslag over restaureringsomkostninger fra 1806 omfattede bl. a. nedbrydning af $\dagger$ pulpiturerne.

Orglet er skænket af kirkeejeren 1861 (syn 1862). Et forfaldent $\dagger$ orgel nævnes 1755 (præsteindb.).

Pengetavle fra o. 1650. Op ad gavlbrættet er anbragt en 20 cm høj figur af Andreas holdende skråkorset foran sig. Tavlen er egetræsmalet, figuren hvidmalet med underliggende rester af gammel maling og kridtgrund.

Kirkeskib, fregat »Danmark«, ophængt 1924¹².

$\dagger$ *Sejerværk* med fire visere udvendigt, nævnt som gammelt og forfaldent 1755 (præsteindb.).

Klokker. 1) 1300'rne, skriftløs, med et utydeligt sigilaftryk på halsen. Hanne har dobbelt tovstav. Tvm. 98 cm. (Uldall s. 55). Ifølge afladsbevillingen af 1489 var en af kirkens klokker viet til jomfru Maria¹. Om det var denne eller den i 1528 afgivne (sml. nedenfor), kan ikke afgøres. 2) Omstøbt 1838. Om halsen akantusbort og versalindskrift: »Støbt af I. C. og H. Gamst Kiøbenhavn«; på siden står: »Den gamle klokke støbt 1600, omstøbningen bekostet af kirkeejeren a(nn)o 1838«. Tvm. 75 cm.

$\dagger$ *Klokke*. Ved klokkeskatten 1528 afleveredes den mindste klokke, som vejede eet skippund, fem lispund (200 kg).

GRAVMINDER

$\dagger$ *Epitafium*. Danske Atlas nævner et epitafium over Christian Ulrich von Harstall, død 1719, og hustru Sophia von Offenberg, død 1724¹³.

Gravsten. 1) (Fig. 10) O.1411. Sognepræst Niels...kinsen. Gotlandsk kalksten, 216 x 94 cm, med stærkt slidt randskrift af reliefminuskler: »D(omi)-n(u)s nicolauskinsen rector huj(us) eccl(es)æ [th]ornes anno d(omi)ni m°cccc°xi° i(n) p(ro)festo natalis sancti benedicti abb(at)is« (»hr. Niels. . .kin-

Fig. 10. Taars. Middelalderlig gravsten (s. 959).
Efter akvarel af J. Magnus-Petersen 1880.

sen sognepræst til denne kirke i Taars, i Herrens år 1411, dagen før den hellige abbed Benedikts fødselsdag»). Midt på stenen er indridset et billede af en præst, som iført messeklæder frembærer kalk og oblat; over hans hoved en spidsbue med små krabbeblade og under hans fødder en lille løve. I hjørnerne er der udslidte medailloner, som rimeligvis har indeholdt evangelisttegnene¹⁴. Stenen lå oprindeligt foran alteret¹⁵, men indmuredes 1861 i ligkapellets vestvæg¹⁶.

2) O. 1650. Sognepræst Mathz Hansøn, død 16□, og hans to hustruer, Ellen Bentzdatter, død 4. maj 1648 i sin alders 38. år, og Kiersten Henricdatter, død□. Mørk, rødlig kalksten, 200 x 134 cm, med reliefversaler. Stenen er karakteriseret ved det smalle, bugtede skriftbånd, som indrammer reliefferne: øverst et opstandelsesrelief og nederst bebudelsen, flankeret af Adam og Eva; til siderne står Moses og Johannes Døberen, hver med en basunengel over hovedet og dødssymboler under fødderne. I hjørnerne er der relieffer af evangelisterne og deres tegn samt skriftbånd med deres navne. På det bugtede skriftbånd findes religiøse indskrifter henvissende til billederne. Gravskriften begynder midt på stenen og fortsætter som

randskrift. Stenen lå tidligere i kirkens gulv, men indmuredes 1861 i ligkapellets vestvæg¹⁶.

3) Kalksten, 190 x 110 cm, helt udslidt. Stenen, der indtil 1861 lå i kirkens gulv¹⁶, er nu anvendt som trinsten foran døren til ligkapellet.

I den åbne begravelse ved koret (s. 954) skal have stået følgende *†kister*:

1) 1710. Oberst Frederik von Lützow, død 1710, gift med Dorothea Magdalene von Harstall (præsteindb.).

2) 1719. Overstaldmester Christian Ulrich von Harstall til Berridsgaard, født 19. nov. 1645 i Nykøbing Falster, gift første gang 1669 med Maria Catha-

rina Einsiedel (en søn og en datter), anden gang 1673 med Eleonora Helena von Phülen (to sønner og to døtre) og tredje gang 1681 med Sophia von Offen-berg. 1699 fik han af kongelig majestæt bevilget sin afsked, og 11. okt. 1707 udnævntes han til ridder af Dannebrog. Han døde 4. sept. 1719¹⁷.

3) 1724. Fru Sophia von Harstall, født von Offenber, født i den fyrstelige holstenske residens Nordborg 24. sept. 1648, gift 1681 med Christian Ulrich von Harstall til Berridsgaard, død 8. okt. 1724¹⁷.

4) Baron Friis (?), nævnt i præsteindb. 1755.

Gravsted for slægten Rosenørn-Lehn i kirkegårdens nordvestlige hjørne.

KILDER OG HENVISNINGER

Synsforretninger over Kirker og Præstegaarde m. v. 1803—13, 1816—24, div. år (stiftsøvrighedsarkivet, LA); Provstetokol for Musse Herred 1820—29 (provstearkivet, LA); Syn over Lollands østre Provsti 1829—44 (provstearkivet, LA); Syn over Musse Herred 1849—61, 1862—1920 (provstearkivet, LA); Synsprotokol over Taars Kirke 1862 ff. (Orebygaard godsarkiv). — Udskrifter af Orebygaard godsarkiv (NM). — Præsteindberetninger 1809 og 1890 (NM). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen og C. Engelhardt 1880, O. Norn, K. Weber-Andersen og E. Skov 1951 og Aa. Roussell 1951. S. Abildgaard: Notesbog I. 1756. S. 76 (NM).

N. Kjeldsen: Af Taars Sogns Historie, Aarb. Loll. Falst. 1940. S. 45 ff.

¹ Repertorium 28. aug. 1362, jfr. Pontoppidans Annales II, 210. Repertorium 11. nov. 1476, jfr. Annales II, 670. Repertorium 9. juli 1489, jfr. Kirkehist. Saml. 3. R. VI, 352f. Repertorium 11. nov. 1502, jfr. Annales II, 721. ² Suhms Saml. 2. bd., 2. hefte, s. 66; Frederik den Førstes Registranter s. 346. ³ På Rerridsgaard fandtes sidst i 1500-tallet »adskillige breve rørende jus patronatus på Østre Taars kirke«, Hist. Tidsskr. 1. R. II, 160. ⁴ Robé, Graae og West: Danske Len, s. 345 f. ⁵ J. Friis: Laaland Falster I, 472. ⁶ Udskrift af Orebygaards godsarkiv. ⁷ Aarb. Loll. Falst. 1940. S. 50. ⁸ Marmora Danica I, 267. ⁹ Præsteindberetning 1809 (NM). ¹⁰ Larsen: Laaland-Falster II, 85v. ¹¹ Rosenberg: Der Goldschmiede Merkzeichen, 2. udg. 1911, nr. 1913, 1964 og 1927. ¹² H. Henningsen: Kirkeskibe, s. 164. ¹³ Danske Atlas VI, 479. ¹⁴ J. B. Løffler: Danske Gravstene fra Middelalderen. Kbh. 1886. S. 31, pl. XXII. ¹⁵ Abildgaard I, 76. ¹⁶ Præsteindberetning 1890 (NM arkiv). ¹⁷ Marmora Danica II, 321 f.

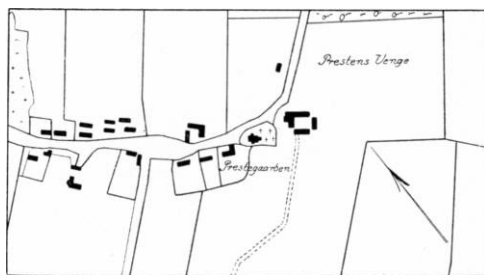

Fig. 11. Taars 1770.